

EXTRA BIJLAGE

De andere kant
van het
TWEELING-zijn

FOTOGRAFIE: ROGIER ALLEBLAS

PERIODIEK VAN 2000

Wij zijn een tweeling, maar wie ben ik?

Samenzijn vanaf de baarmoeder tot de universiteit. Of tot de dood je scheidt? Sommige tweelingen koesteren hun symbiotische relatie, voor andere is het een ware worsteling met zichzelf, hun tweelinghelpt en hun omgeving om een eigen identiteit te vinden.

Heleen Peverelli

De dolle tweeling heeft een opwindend leven. Ze houden hun omgeving voor de gek door regelmatig elkaars plaats in te nemen en op kostschool organiseren ze stiekem nachtelijke eetfestijnen. De zusjes uit de meisjesboeken van Enid Blyton, de zachtmoedige Ann en de voortvarende Pat 'met de scherpe tong', vullen elkaar prachtig aan.

Wie heeft er als kind niet van gedroomd? Een broertje of zusje van dezelfde leeftijd, met wie je altijd kunt spelen, dat je beschermt, dat jouw huiswerk kan maken, met wie je grote verwisseltrucs kunt uithalen. Nooit meer alleen.

Tweelingen hebben altijd tot de verbeelding gesproken en ons ideaalbeeld heeft letterlijk mythologische vormen aangenomen, zoals in de verhalen over Castor en Pollux of Romulus en Remus. En wie smelt niet weg bij het zien van twee identieke, gelijk geklede hummeltjes die broederlijk naast elkaar in de Maxi-Cosi liggen?

We zien ze steeds vaker langskomen. Sinds het eind van de jaren tachtig is het aantal tweelingen flink toegenomen. Dit komt door de hogere leeftijd waarop vrouwen kinderen krijgen – hoe ouder de vrouw, hoe meer kans op een tweeling – en door de moderne technieken om de vruchtbaarheid te stimuleren. Bij een op de vijftig geboorten komt tegenwoordig een tweeling ter wereld. Grofweg eenderde hiervan is eeneiig, ook wel identieke tweeling genoemd. Eenderde is een twee-eiige tweeling van hetzelfde geslacht en eenderde een twee-eiige tweeling bestaande uit een meisje en een jongen.

De meeste tweelingen roemen de voordelen van hun tweelingschap. De vertrouwde band, de bijzondere band en het gevoel dat iemand je helemaal begrijpt, zouden ze nooit willen missen. Van eeneiige tweelingen vindt een overgrote meerderheid van 82 procent het leuk om een tweeling te zijn, zo blijkt uit het onderzoek dat *Psychologie Magazine* uitvoerde onder zestig tweelingparen. Bij de twee-eiigen is dat zelfs negentig procent.

Twee helften, één persoon

Het leven van tweelingen bestaat echter niet alleen uit nachtelijke eetfestijnen en hilarische verwisselgrappen. Tweeling zijn geeft ook specifieke problemen. Pas de laatste tien jaar komt daar mondjesmaat wat begrip voor, misschien wel doordat het schaarse onderzoek dat gedaan is naar de belevingswereld van tweelingen, grotendeels ondernomen wordt door mensen die zelf deel zijn van een tweeling.

De twee helften van een tweeling worden continu over een kam geschoren. Ze krijgen dezelfde kleren, hebben hetzelfde

speelgoed, moeten even laat naar bed, krijgen dezelfde cadeautjes op hun verjaardag (soms zelfs één die ze moeten delen). Nooit heb je iets helemaal voor jezelf, zo blijkt uit de verhalenwedstrijd die wij onder lezers hielden. Een 27-jarige vrouw schrijft ons dat de leraar op het sinterklaasfeest van de middelbare school voor alle kinderen een gedicht had gemaakt met een persoonlijke noot. Maar voor haar en haar zus samen was er één gedicht. 'En op partijtjes werd gevraagd: 'Wat willen *jullie* drinken? Zei mijn zus vervolgens dat ze niks te drinken hoefde, dan werd aan mij niks meer gevraagd.'

De buitenwereld ziet je niet als twee verschillende mensen, maar als twee helften van dezelfde persoon. Een andere lezer vond het vervelend om ergens binnen te komen en meteen de vraag te horen: En waar is...?

En dan die eeuwige burens en oma's, die jou en je zus nog steeds niet uit elkaar kunnen houden. Dit geldt vooral voor eeneiige tweelingen, die hetzelfde genetische materiaal hebben en daardoor meestal erg op elkaar lijken.

Rogier en Foof Alleblas (31)

Rogier is freelance fotograaf en Foof is fysiotherapeut.

Rogier heeft de foto's van de tweelingen voor deze special gemaakt. Het was niet de eerste keer dat hij tweelingen fotografeerde. 'Foof is niet alleen mijn broer, maar ook mijn inspiratiebron. Ik maak ieder jaar een fotosessie van ons. Je kunt zoveel dingen uitbeelden met twee mensen die erg op elkaar lijken. Zo'n beeld blijft fascineren', vertelt Rogier.

De uiterlijke gelijkenis tussen de twee-eiige tweeling Rogier en Foof is opvallend. Maar hun leefstijlen zijn heel verschillend. Terwijl Rogier als freelance fotograaf een onzeker en avontuurlijk leven leidt, heeft zijn broer Foof een vaste baan in een heel andere branche en woont in een rijtjeshuis met zijn vrouw en twee jonge kinderen. Rogier: 'Ik was altijd al wat onrustiger dan Foof, maar dat sportieve en artistieke hebben we allebei. Door onze studiekeuze zijn de verschillen groter geworden. Plots hing ik rond in een kunstenaarswereldje, terwijl Foof veel met sporters omging door zijn studie lichamelijke opvoeding.'

Beiden omschrijven hun band als wisselend. Soms had-

den ze veel ruzie, dan weer waren ze elkaars allerbeste vriend. Rogier: 'De eerste jaren van de middelbare school vormden we op school echt een eenheid. Dat was veilig, omdat we toen erg gepest werden. Maar zodra we thuis waren, maakten we ruzie om de kleinste dingen, we reageerden veel op elkaar af. Onze band werd veel beter toen we het huis uitgingen en ons eigen plekje vonden in verschillende werelden. Die ruimte was kennelijk belangrijk.' Later gaven juist de verschillen in levensstijl problemen. Toen Foof kinderen kreeg had hij verwacht dat Rogier een echte oom voor hen zou worden. Maar Rogier ervoer dat anders, door zijn werk heeft hij weinig tijd om langs te komen. Foof: 'Ik voelde me daardoor in de steek gelaten. Een gewone vriend had ik waarschijnlijk niet meer gebeld. Maar Rogier en ik praten onze ruzies uiteindelijk altijd uit. Een band zoals wij die hebben, verbreek je niet.'

Jaloers zijn de broers zelden op elkaar, alleen als het om sport gaat. Rogier: 'We kunnen dan aardig competitief zijn. Maar dat hoort natuurlijk ook wel bij sport. Ik kan me nog wel een pittige ruzie herinneren toen ik dacht dat Foof me expres had laten winnen bij wielrennen. Later bleek dat dat helemaal niet zo was. Het is gek: juist doordat je elkaar door en door kent, is het heel moeilijk om te beseffen dat je elkaar soms helemaal verkeerd inschat.' Beiden vinden dat de omgeving soms raar met tweelingen omgaat. Foof: 'Vroeger werden we vaak Rogierfoof genoemd. Heel vervelend. Ook vindt iedereen het logisch dat je je broer meeneemt, wanneer jij ergens voor uitgenodigd wordt. Dat heb ik nu nog wel. Als ik met gemeenschappelijke vrienden wat ga doen, en ik heb Rogier niet meegevraagd, dan voel ik me toch een beetje schuldig.'

Amber van der Meulen

Het onderzoek van *Psychologie Magazine* laat zien dat 93 procent van de eeneiige tweelingen als kind door familieleden werd verward. En dacht je dat ouders hun oogappeltjes blindelings uit elkaar weten te houden? Vergeet het maar. Bijna de helft van de ouders verwarde hun tweeling in hun jeugd wel eens met elkaar. En zelfs honden, met hun extreem goed reukvermogen, schijnen moeite te hebben hun baasje te onderscheiden van zijn identieke tweelingbroer of -zus. De 24-jarige Mirjam Kroeske schreef dat ze daarom de dominee ook niet geloofde als hij van de kansel riep dat iedereen uniek is. 'Behalve ik', dacht ze dan.

Ook als de omgeving wel onderscheid maakt, is er toch altijd weer die vergelijking met de broer of zus. Zoals Irma de Ronde (39) zegt: 'Jouw persoon bestaat vooral in contrast met de ander.' Mensen gaan zoeken naar verschillen om de tweelinghelften van elkaar te onderscheiden. Irma: 'De vergelijking valt meestal negatief uit voor één van de twee. Ik heb twee achternichten die tweeling zijn. De een is een haantje-devoorste, de ander kijkt meer de kat uit de boom. De eerste wordt gewaardeerd om haar pit en spontaniteit. Dat maakt de ander al gauw 'niet pittig' en 'niet spontaan' in plaats van bijvoorbeeld afwachtend of rustig.' Het gevaar bestaat dat de omgeving verschillen gaat overdrijven of gaat zien waar ze eigenlijk niet zijn. De paradox is dan dat juist door de grote nadruk op de verschillen, het eigen karakter van de twee wordt miskend.

Twee-eiigen worden op een andere manier vergeleken dan eeneiigen. Sieka de Wit, als orthopedagoge gespecialiseerd in meerlingen en zelf de helft van een eeneiige tweeling: 'Van twee-eiigen bestaat vaak een verwachting die ze niet kunnen waarmaken. Ze zijn van dezelfde leeftijd en zitten in dezelfde fase, maar ze zijn verschillend. Iedereen verwacht dat ze het-

zelfde kunnen, maar ze hebben verschillend genetisch materiaal. De een is bijvoorbeeld kleiner en dikker, en kan niet meekomen met de turnprestaties van de ander. Of de een gaat naar de havo, terwijl de ander net de mavo aankant. Dat geeft spanningen.'

Jaloezie en rivaliteit

Niet alleen de buitenwereld maakt vergelijkingen, de tweeling doet er zelf net zo hard aan mee. 'Ikke ook', hoort de moeder van een tweeënhaljarige tweeling de hele dag. 'Ze willen hetzelfde t-shirt aan, hetzelfde boterhambeleg, verschooning als de ander gepoept heeft en op schoot als de ander op schoot zit.' Tweelingen zijn vaak in een continue strijd ontwikkeld om de aandacht van de ouders. Het is ook niet leuk om te merken dat je moeder iets minder enthousiast reageert op je verhaal, omdat je zus even tevoren precies hetzelfde verhaal heeft verteld.

Dit geeft natuurlijk jaloezie en rivaliteit. Mirjam Kroeske in haar brief: 'Ik was vaak jaloers op mijn tweelingzus. In mijn ogen kon zij alles beter dan ik. Nu nog steeds is er die concurrentiestrijd, vooral wat betreft het uiterlijk. Zij heeft er bijvoorbeeld erg veel moeite mee dat ik minder weeg en volgens haar mooier haar heb.'

In een poging de rivaliteit te bezweren, maken veel tweelingen een rolverdeling. Om zich te onderscheiden van de ander, zoeken beiden hun terrein waarop ze goed zijn. De negenjarige Hugo zegt: 'Mijn broer is beter in rekenen, ik ben beter in huiswerk.'

Het is opvallend hoeveel nadruk tweelingen zelf leggen op wie de oudste is. Wat maken die paar minuten verschil nu uit, zou je zeggen. In veel gevallen ontwikkelt de oudste zich tot de dominantste, de wegbereider. Er is een theorie die

Is het leuk een tweeling te zijn?

Psychologie Magazine deed in samenwerking met het onderzoeksbureau NFO Trendbox in Amsterdam een onderzoek onder zesenvijftig paren tweelingen. Dertig paar eeneiige tweelingen (zes paar mannen en 24 paar vrouwen) met een gemiddelde leeftijd van 36 jaar; 26 paar twee-eiige tweelingen (waarvan: 27 mannen en 25 vrouwen) met een gemiddelde leeftijd van 39 jaar.

De onderzoeksvragen over de 'andere kant van het tweeling zijn' hebben in zijn algemeenheid te maken met de verwarring die tweelingen in hun omgeving zaaien en de afhankelijkheid respectievelijk onafhankelijkheid ten opzichte van elkaar. Voorbeelden van vragen zijn: 'Lijken jullie als twee druppels water op elkaar?', 'Werden jullie als kind door je ouders met elkaar verward? Door andere familieleden? Door vreemden?' 'Is het leuk om er een van een tweeling te zijn?' 'Trekken jullie veel met elkaar op?' 'Zijn jullie het altijd met elkaar eens?'

Zoals verwacht, blijkt dat eeneiige tweelingen veel vaker vinden dat ze 'als twee druppels water' op elkaar lijken dan twee-eiige tweelingen. Slechts één twee-eiig paar vindt dat het sprekend op elkaar lijkt. Het is dan ook niet zo vreemd, dat eeneiige tweelingen als kind soms door hun ouders, geregeld door familieleden en meestal door vreemden door elkaar werden gehaald. Daarentegen is het wel opmerkelijk

dat ook een aantal twee-eiige tweelingen daar last van heeft gehad. Niet alleen eeneiige tweelingen worden regelmatig door vreemden met elkaar verwisseld, maar ook twee-eiige tweelingen, hoewel natuurlijk in veel mindere mate.

Vraag je tweelingen op de man of vrouw af, of ze het leuk vinden om tweeling te zijn, dan blijken een- en twee-eiige tweelingen daarin nauwelijks van elkaar te verschillen. De overgrote meerderheid vindt het leuk; zo'n vijftien procent van de ondervraagden vindt het echter niet leuk.

Er is geen verschil tussen een- en twee-eiige tweelingen in de mate waarin ze met elkaar optrekken. Zestig procent van alle tweelingen zegt veel met de ander op te trekken, veertig procent doet dat niet.

Ten slotte blijkt uit de resultaten dat eeneiige tweelingen het significant vaker met elkaar eens zijn dan twee-eiige tweelingen. Maar opmerkelijk is daarbij wel, dat als je een- en twee-eiige tweelingen tezamen neemt, maar liefst tachtig procent stelt het niet altijd met elkaar eens te zijn. Hoe dat ligt bij gewone broers en zusters weten we niet; in ieder geval kun je er wel uit opmaken, dat elke tweeling uit twee aparte individuen bestaat, met ieder zijn eigen mening. Dat niet iedereen daar bij stilstaat, is te lezen in de tweelingverhalen die de redactie van *Psychologie Magazine* op haar oproep ontving.

Ronald van Gelder

stelt dat de eerstgeborene niet voor niets als eerste ter wereld kwam. Hij baant letterlijk de weg voor de jongste. De baby die als tweede wordt geboren, heeft vaker te maken met complicaties als zuurstofgebrek en is dan wat kleiner en zwakker. Is dat de reden dat de eerste vaker haantje-de-voorste is? Of leidt de verwachting van de omgeving ertoe dat hij zich inderdaad gaat gedragen als de dominantere?

Op latere leeftijd kan de taakverdeling soms tot problemen leiden, omdat een van de twee niet de vaardigheden heeft geleerd om met bepaalde zaken om te gaan. Caroline Vons, psychotherapeute, gespecialiseerd in tweelingproblematiek en zelf opgegroeid in een eenëuige tweelingrelatie, ziet in haar praktijk regelmatig cliënten die vastlopen op het werk of in relaties. 'Dan gaat het meestal om de minst succesvolle van de tweeling, het zwarte zwaantje. Ik zie nooit de meest geslaagde, die tiereliert wel lekker en ervaart geen problemen. Het gaat om degene die erg leunde op de ander, de volger. Dat is vaak jarenlang gecamoufleerd. Als je broer altijd het voortouw nam, dan heb je niet geleerd hoe je het zelf moet doen. Er was ook geen noodzaak, je kon er rustig achteraan hobbelen: mijn broer regelt het wel. Tot het moment dat een beroep op het zelfstandig functioneren wordt gedaan.' Dat is vaak op het werk of in een liefdesrelatie. 'Die ene is dan bijvoorbeeld weinig assertief tegenover de baas, collega's of partner.'

Wie ben ik nou eigenlijk?

'Mijn tweelingbroer en ik zijn in het bad met elkaar verwisseld toen we twee weken oud waren en een van ons verdronk, maar we weten niet wie. Sommigen denken dat het Bill was en anderen dat ik het was', zei de Amerikaanse schrijver Mark Twain ooit. Onzin natuurlijk, maar het illustreert wel heel mooi een uitdaging waar tweelingen mee te maken krijgen: het ontdekken van hun eigen identiteit. Als je constant te maken hebt met een 'wandelende spiegel', is het moeilijker om erachter te komen waar jij zelf ophoudt en de ander begint.

Het proces waarin je ontdekt dat je een eigen identiteit hebt, los van je omgeving, heet het separatie-individueelproces. Opgroeiende kinderen maken twee fasen door waarin ze ze zich steeds onafhankelijker gaan opstellen. De eerste fase begint wanneer het kind zo'n vijf maanden oud is. Het ontdekt zijn eigen handjes, begint voorwerpen in de kamer te observeren en begrijpt langzamerhand het onderscheid tussen zichzelf en zijn ouders. De tweede fase is de puberteit, waarin kinderen zich gaan afzetten tegen hun ouders en de gevestigde orde.

Tweelingen staan voor nog een derde separatie-individueelproces – zoals orthopedagoge Sieka de Wit het noemt – waarin ze zich onafhankelijk van de tweelingbroer of -zus moeten gaan opstellen. Dat is niet makkelijk. Al vanaf de baarmoeder is de tweeling samen, vaak in een innige omhelzing. Soms geven ze elkaar dan al kusjes, al heeft dit uiteraard nog niet dezelfde betekenis als later. En wanneer ze in hun wiegje liggen, heeft de een regelmatig de duim in de mond van de ander. Niet verwonderlijk dat het moeilijk is je los te maken uit zo'n symbiotische relatie.

Als je aan een tweejarige tweeling vraagt: Waar zit je neus?, wijzen de kinderen vaak de neus van hun broer of zus aan. Tweelingen zijn ook later met het woordje 'ik' dan een-

lingen en ze gebruiken later hun eigen naam. Slechts veertig procent van tweejarige tweelingen kan de eigen naam zeggen, tegenover zestig procent van de eenlingen. Typerend is de twee-eiige tweeling Loesje en Yvonne, die beiden over zichzelf spraken als 'Loesje-vonne'.

Dat de naamsverwarring op latere leeftijd helemaal in orde kan komen, toont de anekdote van de arts Frits de Waal, die

'Ineens gaat je tweelingzus op zoek naar vrijheid, onafhankelijkheid en een eigen identiteit, terwijl jij daar nog niet aan toe bent'

op zesjarige leeftijd met zijn tweelingbroer Ad over straat liep. Ze hadden nieuwe overalls gekregen, blauw met een rode kraag en blinkende knopen. Een voorbijfietzende vakantieganger zag Frits lopen en riep hem enthousiast toe: 'Ha, admiraal!' Waarop deze direct antwoordde: 'Nee, Fritsmiraal.'

Tweelingen blijven, vergeleken met eenlingen, ook wat achter in taalontwikkeling. Vierjarigen lopen gemiddeld een half jaar achter op eenlingen. Dit komt doordat tweelingen voor een grotere opgave staan: ze moeten direct in een driehoeksverhouding spreken, terwijl voor andere kinderen de een op een relatie met de ouders simpeler is. Bovendien blijken moeders van tweelingen zich minder vaak te richten tot elk kind persoonlijk. Tweelingen zijn wel sneller in het reageren op taal, omdat ze vaak moeten wedijveren om als eerste aan het woord te komen. De tweeling ontwikkelt soms een geheimtaal, die alleen zij kunnen verstaan. Dit versterkt eens te meer de symbiotische relatie.

Hulp bij autonomie

Je losmaken uit een symbiotische tweelingrelatie gaat niet altijd zonder strubbelingen. Meestal is er eentje die het initiatief neemt om zich onafhankelijker op te stellen. Soms is dat al heel vroeg. De 39-jarige Wilma Eleveld werd op vierjarige leeftijd voor het eerst door haar zus in de steek gelaten. In de kleuterklas was een nieuw jongetje gekomen, Eddy. Hij kwam helemaal uit Engeland en alle kindertjes waren onder de indruk. De kleuters zijn op weg naar het gymlokaal en stellen zich op in rijen van twee. 'Vanzelfsprekend zoek ik mijn plaatsje naast mijn zusje. Maar als ik haar hand wil pakken, schudt ze me geïrriteerd weg. Haar hand is al bezet. Door die van Eddy.'

Meestal verandert de tweelingrelatie als de leefomstandigheden veranderen, bijvoorbeeld wanneer beiden of een van beiden op kamers gaat wonen of een van de twee een liefdesrelatie krijgt. Psychotherapeute Caroline Vons: 'Voor degene die het contact het hardst nodig heeft, is het bedreigend, die voelt zich in de steek gelaten.' De 19-jarige Hanneke Duits voelde zich een zombie: 'Ineens gaat je tweelingzus op zoek naar vrijheid, onafhankelijkheid en een eigen identiteit, terwijl jij daar nog niet aan toe bent. Wanhopig probeer je jezelf vast te klampen aan haar.' Gevoelens van eenzaamheid, angst en dreiging alterneren met gevoelens van vrijheid en opluchting. Orthopedagoge Sieka de Wit kent deze gevoelens uit eigen ervaring: 'Ik heb het zelf doorgemaakt op mijn achttiende, het is hartstikke zwaar. Pas op die leeftijd kwam ik alleen in een klas terecht. De eerste veertien dagen kon ik alleen maar denken: wat is zij aan het doen? En dit was pas de

eerste stap, dat proces heeft tien jaar geduurd. Het klinkt heel dramatisch, maar pas toen ik op mijn 35e mijn scriptie afmaakte over separatie-individueel bij tweelingen, had ik het echt afgesloten.' Sommigen moeten in psychotherapie om hun autonomie te vinden. De veertigjarige Jan den Boer kan na therapie eindelijk zeggen: 'Ik heb je niet meer nodig, maar het is goed dat je er bent.'

Anderen gaan het proces helemaal niet aan. De Wit: 'Denk aan die twee meisjes een paar jaar geleden in Groningen. De een was ingeloot voor geneeskunde en was al twee jaar aan het werk. Die andere was uitgeloot. Ze hebben een rechts-

'Op het sinterklaasfeest op school kregen we samen een gedicht'

zaak aangespannen, omdat die ander psychologisch onderuit zou gaan als ze niet samen konden studeren. Ze hebben het nog gewonnen ook. Deze meiden kunnen niet anders. Wat ik daar van vind? Tja, als zij gelukkig zijn... Maar psychologisch is het niet gezond.'

De Wit is bezig met het opzetten van cursussen voor meerlingen. 'Ik wil ze leren ergens alleen op af te stappen. Je krijgt dan bijvoorbeeld de opdracht om, als je dat nog nooit gedaan hebt, in je eentje kleren te gaan kopen. Om niet de hele tijd te denken: Wat zou mijn zus mooi vinden?'

Ouders van tweelingen wordt geadviseerd hun kinderen zoveel mogelijk als aparte personen te behandelen. Tweelingen die vanaf hun jeugd meer individueel zijn benaderd, blijken minder moeite hebben zich los te maken. Dus, hoe schattig ook, niet dezelfde kleren, geen rijmende namen als Mara en Lara of allitererende als Jut en Jul. Neem ze af en toe apart, ergens mee naar toe, zet ze waar mogelijk in een andere klas, en doe ze op een andere sport. De Wit: 'Ouders moeten soms ook een beetje doorzetten. Want tweelingen zelf hebben ook de drang om toch weer samen te zijn. Alleen is maar alleen, je bent niet bijzonder. Ouders moeten kunnen zeggen: je zus leert dan wel voetballen, maar jij kunt straks tennissen! Je moet de voordelen van alleen bezig zijn, zichtbaar maken voor je kinderen. Want ze kennen het niet, en wat je niet kent maakt angstig.'

Caroline Vons vult aan: 'Ouders vinden het vaak moeilijk, ze denken: Wie ben ik om ze uit elkaar te halen? En sommige ouders vinden het ook moeilijk te verdragen dat hun kinderen meer met elkaar hebben dan met hen. Ze voelen zich buitengesloten. Maar als je de kinderen stimuleert vanuit een gevoel van jaloezie en wrok, is het natuurlijk een heel ander verhaal.'

Een kopie als partner

Relaties met anderen kunnen ingewikkelder zijn voor een tweeling. 'Het tweelingschap is als een experimenteel laboratorium. Wanneer je er een derde bijhaalt, voeg je een ander ingrediënt toe aan het recept', zo zegt de Amerikaanse schrijfster Nancy Sipes in de *Dallas Morning News*. Ze is net gescheiden van haar echtgenoot en woont nu weer bij haar tweelingzuster. 'Je partner wil de belangrijkste persoon in je leven zijn, en dat is nog wel eens moeilijk bij tweelingen.' Caroline Vons: 'Sommige tweelingen zoeken in de relatie met hun partner eenzelfde soort symbiose, een kopie van de

tweelingbroer of -zus. Wie niet in de gaten heeft dat hij een herhaling zoekt van wat hij kent, kan forse relatieproblemen krijgen.'

Ook relaties met andere broers en zussen, die zich vaak buitengesloten voelen, en met vrienden zijn soms ingewikkeld. Voor een 24-jarige briefschrijfster was het op de middelbare school een hele schok om te ontdekken dat ze zich moest aanpassen aan haar klasgenoten. 'We hoefden ons nooit aan te passen. We zagen daar ook de noodzaak niet van in. Er was toch altijd een beste vriendin in de buurt en andere vriendinnen voegden zich wel naar ons.'

Soms wordt deze noodzaak pas echt voelbaar als de tweelingbroer of zus wegvalt, bijvoorbeeld door overlijden. Uiteraard is dat voor tweelingen een heel ingrijpende gebeurtenis. Het verlies wordt meestal ervaren als een diep gevoel van eenzaamheid, dat het hele verdere leven beïnvloedt. Dit kan zelfs gebeuren als de tweelingbroer of zus al is overleden bij de geboorte. Caroline Vons: 'Ik ken mensen die zich daardoor levenslang incompleet voelen en een diep gemis ervaren. Vooral bij life-events als trouwen of kinderen krijgen missen ze hun overleden tweelingpartner. Dat prenatale contact is blijkbaar heel sterk.' Er bestaat zelfs een theorie over het *Vanishing Twin Syndrome*, die stelt dat veel foetussen als tweeling zijn begonnen. In de vroege zwangerschap wordt een van de twee afgestoten. Mensen die levenslang een onbestemd gemis voelen, zouden best wel eens de overgebleven helft kunnen zijn.

Maar ondanks al het verdriet, voelen sommige tweelinghelften ook een vorm van bevrijding als de ander wegvalt. Zoals de 32-jarige Anja de Ruiter, die ontdekte dat het ook voordelen heeft om op eigen benen te staan. Toen ze voor het eerst alleen een opleiding begon, merkte ze dat ze bij haar eigen naam werd genoemd, en ze kreeg zelfs een eigen vriendin. Begin dit jaar is haar zus overleden. Ze schrijft: 'Ik ben dus mijn voorbeeld en beste maatje kwijt. Ik ben altijd bang geweest dat ik haar verlies nooit aan zou kunnen, maar ik ervaar dit heel anders, nu het werkelijk zover is. Het biedt nieuwe mogelijkheden.'

Marian en Mildred Muis (32)

Voormalig profzwemsters.

Mildred en Marian zijn een eenige tweeling, maar dit blijkt geen garantie voor een liefdevolle band. Hun karakters botsen en ook uiterlijk lijken ze niet meer als twee druppels water op elkaar, sinds Mildred een paar jaar geleden een kaakooperatie heeft gehad.

'Die operatie was om van mijn centenbak af te komen,' vertelt Mildred die blij is met haar nieuwe uiterlijk. Het was een schok voor haar zus. 'De enige keer dat ik onze emotionele band als tweeling sterk voelde, was bij die operatie', herinnert Marian zich. 'Ik had het gevoel dat Mildred de draad tussen ons doorknipte.'

De operatie staat symbool voor het einde van een intense, maar moeizame relatie. Vanaf hun zesde jaar hebben de zusjes samen gezwommen en talloze medailles ge-

winnen. Jaloers op elkaars successen zijn ze nooit geweest, daar zijn Mildred en Marian het over eens. 'Het is niet sportief om jaloers te zijn.'

Geen jaloezie dus, maar wel altijd gekibbel. Sinds twee jaar zien ze elkaar nauwelijks. Toen Mildred met haar studie fysiotherapie stopte, die ze samen begonnen waren, escaleerde het tussen hen. Mildred maakte een moeilijke tijd door en zocht steun bij Marian, met wie ze samenwoonde. Die probeerde te helpen, maar dat lukte haar niet.

Uiteindelijk voelde Marian dat ze afstand moest nemen van haar zus Mildred. Zij loste haar problemen immers ook meestal zelf op.

Ze gingen apart wonen en hebben nu allebei hun eigen leven. Af en toe komen ze elkaar tegen op familiefestjes. 'Dan zitten we niet te babbelen, we hebben nu een hele koele relatie', zegt Mildred. Ze zijn blij dat ze afstand van elkaar

hebben genomen. Die ruimte hadden ze hard nodig. 'We hebben wel een band', zegt Marian. 'Maar die is niet zo goed, onze karakters botsen.'

Marian is meer op zichzelf gericht, kan zich prima in haar eentje vermaken. Mildred is extravert, heeft altijd veel vrienden om zich heen. 'Soms zou ik wel wat losser willen zijn, die eigenschap bewonder ik in Mildred.' Mildred heeft veel respect voor de vasthoudendheid van Marian. 'Als iets niet lukt denk ik sneller 'bekijk het maar', zoals toen ik met mijn studie stopte. Marian doet er dan juist nog een schepje bovenop.'

Over een ding zijn Marian en Mildred het roerend eens: ze hebben geen hekel aan elkaar. Maar de zusjes benadrukken dat ze elkaar ook absoluut niet missen. Via hun moeder horen ze van elkaar en ze denken dat het voorlopig zo blijft.

Jutka Halberstadt

Ze zijn niet anders

Dorret Boomsma

Tweelingen worden gemiddeld een paar weken eerder geboren dan eenlingen, ze hebben vaker een lager geboortegewicht, en als kind moeten ze constant de aandacht van hun ouders delen met iemand van dezelfde leeftijd. Heeft deze

relatief ongunstige start gevolgen voor hun verdere ontwikkeling?

In 1995 vergeleek Edwin van den Oord gegevens van bijna drieduizend driejarige tweelingen met de gegevens van een groot aantal niet-tweeling kinderen. Ouders van beide groepen kinderen vulden een uitvoerige vragenlijst in over

gedragsproblemen bij hun kinderen. Zeer verrassend was dat tweelingen, met name twee-eiige, iets minder problemen bleken te hebben dan niet-tweelingen. Een mogelijke verklaring voor deze bevinding is, dat de moeders van twee-eiige tweelingen gemiddeld iets ouder waren dan andere moeders. Ook uit ander onderzoek is naderhand gebleken, dat gedragsproblemen bij kinderen afnemen als hun moeders ouder zijn.

De beste manier om na te gaan of tweelingen anders zijn dan eenlingen is ze te vergelijken met hun eigen broers en zusters. Je vergelijkt dan mensen die dezelfde achtergrond hebben en opgegroeid zijn in hetzelfde gezin.

Op de Vrije Universiteit in Amsterdam is zo'n onderzoek gedaan waarbij is gekeken naar geestelijke en lichamelijke gezondheid bij volwassen tweelingen en bij hun broers en zusters. Zo'n dertienhonderd een-eiige tweelingen, achttienhonderd twee-eiige tweelingen en elfhonderd broers en zusters deden aan het onderzoek mee. Hun leeftijden varieerden van twaalf tot zeventig jaar, maar de meesten waren tussen de twintig en dertig. Ze zijn ondervraagd over lichamelijke klachten, over angsten en depressies en over hun vermogen zich te handhaven in stressvolle omstandigheden.

Tweelingen bleken op geen van deze eigenschappen anders te zijn dan niet-tweelingen. Ze zijn niet meer of minder angstig, niet gevoeliger voor stress en hebben ook niet vaker last van lichamelijke klachten dan mensen die geen meerling zijn. Kortom tweelingen ervaren niet meer problemen dan niet-tweelingen.

Een genetische analyse waarin de gelijkenis tussen een- en twee-eiige tweelingen is vergeleken, toonde aan dat ongeveer

de helft van de verschillen tussen mensen in angst en depressie toegeschreven kan worden aan erfelijke aanleg. De andere helft van de individuele verschillen kan worden verklaard door wat iemand meemaakt in de loop van zijn leven.

Opmerkelijk genoeg gaat het hierbij om ervaringen die niet gedeeld worden met broers en zussen uit hetzelfde ge-

Tweelingen zijn niet meer of minder angstig, niet gevoeliger voor stress en hebben ook niet vaker last van lichamelijke klachten dan mensen die geen meerling zijn

zin, zelfs niet als het tweelingbroers en -zusters betreft. Het zijn dus unieke ervaringen – en niet gezinservaringen – die naast erfelijke aanleg het risico op angst en depressie bepalen. Wel is mogelijk dat voor sommige individuen bepaalde ervaringen die samenhangen met hun tweeling-zijn, deel uitmaken van deze unieke ervaringen. Maar zoals eerder gezegd, heeft dit bij tweelingen geen systematisch effect op gevoelens van angst en depressie. ■

Prof. dr. D.I. Boomsma is als hoogleraar psychonomie verbonden aan de Vrije Universiteit in Amsterdam

Oord, E.J.C.G. van den; Koot, H.M.; Boomsma, D.I.; Verhulst, F.C.; Orlebeke, J.F. (1995) A twin-singleton comparison of problem behavior in 2-3 year olds, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, vol. 36.

Wilma en Leo Hoegen (40)

Wilma is bejaardenverzorgster en
Leo is loketmedewerker op een postkantoor.

Leo en Wilma hebben altijd een goede band met elkaar gehad. 'Op de lagere school waren we net een Siamese tweeling. Als je mij zag, dan kon Leo nooit ver uit de buurt zijn. Op een gegeven moment heeft een lerares er voor gezorgd dat we in verschillende klassen kwamen. Zij dacht – terecht overigens – dat dat beter zou zijn voor onze ontwikkeling', herinnert Wilma zich.

Of die scheiding moeilijk was of niet kunnen beiden zich niet meer herinneren. Maar ze weten nog wel dat ze vanaf die tijd een eigen leventje gingen opbouwen. 'Doordat we in andere klassen zaten kregen we onze eigen vriendenkring en gingen we veel dingen zonder elkaar doen. Dat is eigenlijk altijd zo gebleven', vertelt Leo.

Leo en Wilma lijken veel op elkaar. Leo: 'We zijn allebei enorme gezelligheidsdieren, we hebben precies hetzelfde gevoel voor humor en we zijn niet ambitieus: we hebben een leuke baan die niet te veel rompslomp met zich meebrengt en dat vinden we ook het prettigst.'

Toch zijn er ook verschillen. Wilma: 'Leo is dol op enge en spannende sporten en dat is echt niets voor mij. Hij is ook veel impulsiever dan ik.'

Zelf vinden ze het opvallend dat hun levensstijl veel over-

eenkomsten heeft. 'We wonen in hetzelfde buurtje, werken allebei in wisseldienst, hebben veel vrienden, zijn vrijgezel en hebben geen kinderen. Persoonlijk denk ik dat dat toeval is', stelt Wilma.

Voor Leo was het een bewuste keuze om alleen te blijven. 'Ik hecht sterk aan mijn vrijheid. Ik ga zo'n vier keer per jaar met een groep vrienden op vakantie. Meestal doen we dan sportieve dingen, zoals duiken, snowboarden en zeilen. Met kinderen zou dat echt niet kunnen.'

Voor Wilma lag het wat anders. 'Ik heb genoeg vriendjes gehad, maar ik vond niemand leuk genoeg om mee verder te gaan. Maar voor hetzelfde geld was dat wel gebeurd.' Veel mensen denken dat Leo en Wilma geen partner hebben omdat ze een tweeling zijn. Wilma: 'We hebben er zelf ook over nagedacht, want het is natuurlijk wel opvallend. Maar klitten doen we echt niet meer. We zien elkaar meestal maar een keer in de week en hebben duidelijk ons eigen leven. Dus daar kan best wel iemand tussen komen.'

Volgens Leo doen ze in sommige opzichten wel dingen samen, die je anders met je partner zou doen. 'Zodra er iets is, bellen we elkaar en we vragen elkaar ook vaak om advies. Als Wilma bijvoorbeeld een nieuwe bank nodig heeft, gaan we gezellig samen naar de meubelboulevard. Ik denk dat als een van ons een partner zou krijgen, onze band in dat opzicht heel anders zou worden. Maar dat is natuurlijk logisch.'

Amber van der Meulen

Lezers over 'de andere kant'

Ronald van Gelder

P *Psychologie Magazine* deed in de zomer een oproep onder de lezers om verhalen te schrijven over 'De andere kant van het tweeling-zijn'. Een uitnodiging aan tweelingen om te schrijven over problemen die ze ervaren met hun tweeling-zijn: over afhankelijkheid, jaloezie of identiteitsverwarring. En ook een vraag aan mensen uit de nabije omgeving van tweelingen te schrijven over hun minder plezierige ervaringen met tweelingen. Bijvoorbeeld over die altijd aanwezige andere helft van je partner, als je met één van een tweeling getrouwd bent. Of over gevoelens van jaloezie of uitsluiting als je vriendin – die een van een tweeling is – weer zo *close* is met zijn andere tweelinghelft. Prijs: publicatie van de drie beste verhalen in *Psychologie Magazine* en honderd gulden voor de auteurs.

Tweeënveertig verhalen kreeg de redactie, van tweelingen zelf en van hun naasten. Vierentwintig tweelinghelften schreven over hun ervaringen, waarvan zestien van een eenzijdig stel; hun gemiddelde leeftijd was 38 jaar en hun leeftijden varieerden van negentien tot zeventig. De verhalen van deze tweelingen bestrijken de volle breedte van de 'andere kant'. Tweelingen die elkaar naar het leven staan en elkaar niet uit kunnen staan, anderen die tot elkaar veroordeeld zijn door een handicap of weer anderen die de gestorven ander zo vreselijk missen. Maar de verhalen gaan ook over de strijd van het individu om zichzelf te kunnen worden, zich los te kunnen maken van die ander die je zo liefhebt.

Mensen uit de omgeving van de tweeling schreven vaak over die grillige twee-eenheid, die sommigen aantrok en intrigeerde, maar anderen afstootte.

Niet alleen vrolijkheid

Dichteres Esther Jansma (de helft van een tweeling), schrijver Graa Boomsma (vader van een tweeling en expert op het gebied van tweelingen in de literatuur) en ikzelf (redactielid met het sterrenbeeld *Tweelingen*) beoordeelden alle inzendingen.

'Mijn buurmeisje' van Eva van der Linden (27 jaar) was het allerbeste verhaal. Graa Boomsma: 'Het buurmeisje' is een zorgvuldig opgebouwde vertelling, zonder rancune en met veel begrip en empathie geformuleerd. Een verhaal over de band tussen twee buurmeisjes die stuk gaat omdat er een derde tussenkomt: het dode tweelingzusje. Psychologisch ook interessant omdat 'het fantasievriendinnetje' een fenomeen is dat wel vaker voorkomt bij kinderen zonder broertje of zusje.'

'Gesloten front' van Larissa Pans (24 jaar) krijgt de tweede prijs, omdat zij een prachtig verhaal schreef met een scherpe analyse van de cognitieve processen die zich afspelen in de relatie tussen tweelinghelften onderling en de tweeling met zijn omgeving. Psychologisch inzicht en humor, gepaard aan mededogen voor 'de eeuwige derde', de buitenstaander.

De derde prijs gaat naar Wilma Eleveld (39 jaar), die net als de meeste inzenders een verhaal schreef met een hoog 'bekenteniskarakter'. Jurylid Esther Jansma zegt over deze

inzending: 'Het verhaal onderscheidt zich door de stijl: korte fragmenten, snel gemonteerd. Dat zorgt voor een spanning die in de meeste soortgelijke verhalen ontbreekt.'

De meeste mensen veronderstellen dat het leuk is tweeling te zijn, maar de wedstrijd heeft veel mensen geïnspireerd tot het schrijven van verhalen die laten zien dat het niet een en al vrolijkheid is. Sterker nog, het is opvallend dat 'onze' een- en twee-eiige tweelingen vaak in verwarring zijn, zoals ze zelf de omgeving vaak in de war brengen. De bijdragen van de 42 inzenders brengen 'de andere kant' overtuigend over het voetlicht.

Eerste prijs: Mijn buurmeisje

Alles deden we samen, mijn buurmeisje en ik. We trokken elkaars kleren aan, sliepen bij elkaar in bed, en we deelden elk geheim. Onze vriendschap was zo hecht dat we vaak fantaseerden dat mijn vader en moeder eigenlijk ook de vader en moeder van mijn buurmeisje waren. Zij was weggegeven aan haar ouders omdat die geen kinderen konden krijgen. Om onze verbondenheid aan anderen duidelijk te maken, noemden wij elkaar nadrukkelijk zusje.

Gerard en Dennis de Nooijer (30)

Profvoetballers bij Heerenveen.

Het is geen toeval dat Dennis op het veld de aanvaller is en Gerard de verdediger. Het verschil in karakter van de twee-eiige tweeling komt tot uitdrukking in hun spel. Dennis is extroverter, ongeduldiger. Gerard is rustiger en houdt ervan om de kat uit de boom te kijken.

Ook bij interviews blijft Gerard op de achtergrond. 'Ik hoef niet zo nodig op de voorgrond te treden,' erkent hij. 'Dennis scoort de doelpunten en krijgt daardoor alle aandacht. Ik weet niet beter en hij vindt de belangstelling leuk.' Dennis is zich bewust van zijn praterigheid: 'Soms denk ik wel eens: nu houd ik effe mijn mond, anders komt Gerard helemaal niet aan het woord.'

Als de camera's niet draaien vullen ze elkaar vooral goed aan, vindt de tweeling. Dan nemen ze geen van beiden een blad voor de mond. Vooral niet op het voetbalveld. 'Als Dennis een verkeerde bal schiet, scheld ik hem eerder uit dan een ander,' zegt Gerard. Maar de irritatie duurt nooit lang. Dennis: 'Soms lopen we ruziënd de douche in, maar het is altijd snel weer goed. Het blijft bij een beetje schelden.'

Jaloezie kennen de broers niet. Gerard stelt de kritiek van zijn broer zelfs op prijs als het om voetbal gaat: 'Ik weet altijd dat hij het meent. Bij een ander weet je nooit wat de bedoeling achter een opmerking is.' Ze zijn elkaars beste vriend en zien elkaar liefst iedere dag. De broers wonen bij elkaar in de straat en brengen

ook als ze niet voetballen veel tijd samen door. Als ze apart zijn is het moeilijk te zien wie wie is. Een openingszin van mensen in de kroeg die een praatje willen maken is vaak: 'Ben jij nou Dennis of Gerard?' Mensen die hen op straat naroeppen, roepen meestal 'Hé Dennis', vertelt Gerard. 'Dat komt doordat hij bekender is.' Voetbal is hun lust en hun leven. Een leven waar ze allebei erg van genieten. Om te ontspannen gaan ze het liefst op vakantie naar een warm oord. Thuis zijn ze druk met hun kinderen – Dennis heeft er een en Gerard drie – en kijken ze televisie. Gerard heeft een voorkeur voor sportprogramma's, talkshows en soaps. Dennis kijkt wat er langs komt. 'Ik ben verslaafd aan televisie, als ik tijd heb kijk ik de hele dag.' Ook hebben ze allebei een abonnement op de leesmap, een krant lezen ze soms in de sportkantine. **Jutka Halberstadt**

Ruzie hadden we zelden, maar als we het hadden, dan voelde ik mij doodongelukkig. Ik voelde mij in de steek gelaten. De oorzaken van onze ruzies waren meestal dat ik iets anders wilde doen dan zij. Onze koppigheid om niet toe te geven aan de ander onttaarde meestal in schreeuwpartijen waarin we verklaarden blij te zijn dat we geen zusjes waren. Als mijn buurmeisje en ik besloten om het weer goed te maken, bezwoeren we elkaar altijd trouw te blijven.

Steeds vaker kregen we echter ruzie over een derde. Deze derde was het verzonnen 'zusje' van mijn buurmeisje. Dit zusje, Suusje genaamd, moest vaak met onze spelletjes meedoen. Mijn buurmeisje zei dan bijvoorbeeld dat Suusje wilde kwartetten of dat Suusje wilde tekenen. Aanvankelijk vond ik dat derde zusje wel leuk en ik ging dan ook mee in de fantasieën van mijn buurmeisje, maar na een tijdje begon ik jaloers te worden. Sommige geheimen mocht ik niet meer horen en als ik iets wilde, dan ging mijn buurmeisje steevast iets anders doen omdat Suusje dat wilde. Snoepjes werden

in drieën gedeeld wat inhoud dat ik eenderde deel kreeg en mijn buurmeisje tweederde. Dat was geen probleem geweest als we werkelijk met zijn drieën waren geweest, maar die tweederde hoeveelheid verdween in de mond van mijn buurmeisje. Ik begon er steeds meer moeite mee te krijgen dat deze onzichtbare derde zo belangrijk was en ik niet meer. Mijn vriendschap met mijn buurmeisje verwaterde uiteindelijk.

Jaren later sprak ik met mijn moeder toevallig over dat buurmeisje. Ze vertelde dat we onafscheidelijk waren geweest. 'Jullie waren inderdaad soms net zusjes', zei ze. Ik vertelde hoe verraden ik mij had gevoeld toen Suusje mijn plaats begon in te nemen en dat zij er de oorzaak van was dat aan onze vriendschap een einde kwam. Ik wilde het enige zusje van mijn buurmeisje zijn en Suusje was slechts een verzinsel. Mijn moeder vertelde mij toen dat Suusje geen verzinsel was geweest. Suusje had echt bestaan. Bij de geboorte van mijn buurmeisje waren er complicaties geweest en dat was haar tweelingzusje, Suzanne, fataal geworden. Zij had slechts en-

kele minuten geleefd. Voor mijn buurmeisje moet dat zusje altijd aanwezig zijn geweest. Eerst negen maanden in de baarmoeder en toen als een grote leegte waar ze geen raad mee wist. Ik had eerst die leegte opgevuld, maar toen haar ouders haar verteld hadden dat ze een overleden tweelingzusje had dat Suzanne heette, toen was zij dat geworden. Vanaf dat moment was zij gaan fantaseren over Suusje en voldeed ik niet meer.

Eva van der Linden (27) uit Amsterdam

Gary Christmas (69)

Artiest en eigenaar van de Amsterdamse koffiешop 'Backstage', beter bekend als 'Twins'.

'Eigenlijk ben ik pas na de dood van mijn eenige tweelingbroer Greg, nu drieënehalf jaar geleden, een

Tweede prijs: Gesloten front

1985: Het is zondagochtend en mijn negenjarige tweelingzus en ik spelen met de barbiepoppen. Het verhaal ontrolt zich als vanzelf. In een hoek van onze zolderkamer liggen de barbiekleertjes, een bak met zand (het 'strand'), een poppenhuis en andere attributen. Ons broertje van zes komt de trap oplopen met zijn vechtoppetjes. Hij vraagt of hij mag meespelen. We wijzen hem af, hij denkt toch niet dat barbies te

volledig persoon geworden. Ik dacht altijd dat hij de sterkste van ons tweeën was. Hij was ervan overtuigd dat ik dat was. Voor mijn gevoel stonden we daardoor in elkaars schaduw. Nu hij dood is heb ik de kracht van ons allebei in me.

We hebben ons hele leven samen gewoond en gewerkt. De vriendschap die we hadden was als een geheim verbond, we hoefden het niet uit te spreken, wisten dat het er was en dat ging heel diep. Niemand kon tussen ons komen, er was weinig ruimte voor andere vrienden, laat staan vaste partners.

De vriendschap met anderen heb ik nu pas ontdekt en het is fantastisch: er zijn veel aardige mensen. Toch zijn deze vriendschappen anders, er zijn meer woorden nodig. Ook heb ik nu voor alles een aparte vriend. Greg was mijn vriend voor alles.

Het is heerlijk om tweeling te zijn. Dat gaat veel verder dan broers zijn, wij waren één persoon. Dat geeft een veilig, comfortabel gevoel. We waren ook elkaars mannelijke rolmodel. Onze vader was met andere dingen bezig en wij werden in onze jeugd omringd door vrouwen: onze moeder, tantes en nichtjes.

We hebben nooit geconcurrerd, daar waren we te verschillend voor. Ik wilde een showbusiness ster zijn. Greg wilde dat niet, maar hij had de beste stem, het meeste acteertalent en het knapste gezicht. Samen hebben we over de hele wereld shows gegeven.

Greg had een totaal ander karakter dan ik. Ik ben extravert en impulsief. Hij was intuïtiever, gevoeliger en kon veel beter tegen stress. Daar was ik vroeger jaloers op. Na zijn dood heeft hij veel van zijn wijsheid aan mij nagelaten. Als er wat geregeld moest worden, deed Greg dat. Ik ben nu, noodgedwongen, veel beter in staat om mijn eigen leven te regelen, dan toen hij nog leefde.

Ruzie hadden we eigenlijk nooit. We schreeuwden wel tegen elkaar en ik heb hem een keer geslagen met een glazen asbak, toen ik stomdronken was. Greg dronk nooit en zorgde er altijd voor dat ik veilig thuis kwam. Ik was de avonturier die altijd in de problemen kwam, waar hij mij dan uit moest redden.

Ik voelde me schuldig dat het leven leuk was na Greg's dood, maar nu geniet ik ervan en leef graag nog een tijd door. Ik mis mijn broer, maar hij is bij me.

's Ochtends, tijdens het scheren, en 's avonds laat praat ik met hem en helpt hij me bij het nemen van beslissingen.'

Jutka Halberstadt

integreren zijn met he-man poppen die zwaarden met rode lichtjes hebben en in het bezit zijn van strijdmobielen? Hij druipt af. Even later horen we zijn voetstappen weer op de trap. Hij heeft een dienblad in zijn handen met daarop drie mokken warme chocolademelk; daarna wijzen we hem onverbiddelijk de deur. Ook aan mijn moeders smeekbede om 'gezellig' met zijn drieën te spelen, geven we geen gehoor, zodat zij uiteindelijk een gevechtsvliegtuigje over de grond rolt en strijd levert met driekoppige monsters.

Zo viel mijn broertje altijd buiten de boot: véél te jong en bovendien een jongen (dus per definitie oninteressant). Als speelkameraadje kon hij nooit tippen aan een tweelingzus die zonder woorden begrijpt wat je bedoelt. Aan ons heeft hij dus niet veel gehad.

1989: We zitten in de brugklas en hebben ruzie met iedereen. Ze praten plat, zetten hun pony recht overeind met gel en zijn ook nog eens paardengek. Mijn tweelingzus en ik zoeken steun bij elkaar en verklaren de oorlog aan iedereen die ons pest. De klas noemt ons arrogant en 'kakkers', ze vinden dat we ons moeten aanpassen. Dat is een hele schok: we hoefden ons nooit aan te passen. We zagen daar ook de noodzaak niet van in. Er was toch altijd een beste vriendin in de buurt en andere vriendinnen voegden zich wel naar ons. Het wordt een moeizaam jaar vol ruzie.

1992: Ik zit in de kamer bij de rector. Hij houdt een donderpreek, want ik heb een rotje gegooid tijdens de Franse les. Vond ik zelf best een stoere daad. De invaldocente Frans, die net aan haar eerste lesdag was begonnen, neemt dezelfde dag ontslag. Mijn tweelingzus is met me meegekomen naar de rector. Ze zit in een andere klas en heeft niks met het 'rotjesincident' te maken, maar ze voert verzachtende omstandigheden voor me aan. We hebben samen de rotjes gekocht, dus eigenlijk is zij ook schuldig. En de rotjes lagen gewoon in de schappen van een Franse supermarkt, niks illegaals, dus zo erg is het toch ook weer niet? Ze wil wel meehelpen corrigeren. Haar pleidooi leidt niet tot een gedeelde straf, uiteindelijk sta ik alleen afval te prikken op het schoolplein.

2000: We volgen allebei een andere studie in een andere stad. We hebben zelf het initiatief leren nemen om vrienden te maken en hebben nu onze eigen vriendenkring. Mijn tweelingzus en ik leiden andere levens, maar zeker één keer per dag moeten we 'even' met elkaar bellen. En mijn broertje? Hij verklaart met grote stelligheid dat hij alleen verliefd wordt op meisjes die 'precies het tegenovergestelde' van zijn zussen zijn.

Larissa Pans (24) uit Santpoort Zuid

Derde prijs: Gebonden en verbonden

Eddy is ruim een week geleden gearriveerd. Helemaal uit Engeland. Dat imponeert ons, maar mijn zusje nog het meest. Het is zomer 1964. Dertig kleuters proberen zich, onder begeleiding van de juf, op te stellen in rijen van twee, op weg naar het gymlokaal. Vanzelfsprekend zoek ik mijn plaatsje naast mijn zusje. Maar als ik haar hand wil pakken schudt ze me geïrriteerd weg. Haar hand is al bezet. Door die van Eddy. Toen liet ze me voor het eerst in de steek.

De herfst is een mooi jaargetijde om geboren te worden. Maar de schok van mijn ouders is groot als ik volkomen onverwacht, ongeveer tien minuten na mijn zusje, in die herfst

van 1960 ter wereld kom. Mijn moeder is dan, inclusief mijn zusje van een jaar, moeder van drie baby's.

De meester heeft het vermoedelijk voor mij gedaan. Maar dat is een gedachte van veel later. In het voorjaar van 1969 prijken twee paashazen op het groene schoolbord. Die van mij staat op het rechter, die van mijn zusje op het linker. Nu staat de meester voor het bord om de definitieve keuze te maken en wij staan als twee uitverkorenen wederzijds naast hem. Het zweet staat in mijn handen als ik de prijs krijg toegewezen. Ik voel me voor het eerst de beste.

Ik weet niet wat groter is: mijn schaamte en verdriet of háár opluchting als in de zomer van 1974 de scheiding een feit is. Na een jaar brugklas ga ik naar de MAVO en zij naar de HAVO.

Het is weer zomer. De afwas. Mijn zus droogt. Ik was. 1979. Student. Zij wel. Ik nog niet. Mijn verhalen over het eindexamen vallen in het water. Met mijn tranen verdwijnt het sop. Haar bezwering dat mijn verhalen interessant zouden zijn is net zo onzuiver als de smaak op mijn tong. Daar zoekt de jaloezie zich groen en geel een weg.

Hij denkt me te kennen maar hij kent me niet. Het is zomer 1985. Als ik mijn linkerbeen vermoed over mijn rechterbeen sla, komt hij recht op me af. Ik zit hand in hand met mijn gelijkgenoot in de trein. De hartelijke groet verstomt. *Nee, ik ben haar zus.*

Toen haatte ik haar. Ik voelde me de 'look-alike-van' en dat zou zich nog herhalen.

Het is 1996. Februari. Ik lig in barensweeën en mijn zus puft mee. Als geen ander doet ze dat. Ze ligt naast me op de grond. Ze houdt mijn hand vast en ik vertrouw haar.

In het voorjaar van 1998 roept ze me. Ze heeft een miskraam gehad. Ze huilt en ik troost haar. Ze vertrouwt me.

Onze kinderen zijn bij de mannen. Wij op het terras. Het is zomer 2000. Ik hou veel van haar. Ze is zo anders dan ik. Veertig worden we deze herfst. Onze gebondenheid is nu verbondenheid. We zitten ieder aan een kant van de tafel. Aan onze eigen kant. De andere kant. Dat zit beter. Veel beter.

Wilma Eleveld (39 jaar) uit Rotterdam

Verstrengelde levens

Ronald van Gelder

Entwined lives van Nancy Segal en *Over tweelingen gesproken* van Frits de Waard zijn twee recent gepubliceerde populair-wetenschappelijke boeken over tweelingen.

Nancy Segals boek is Engelstalig, 400 pagina's dik en is de neerslag van haar levenswerk als hoogleraar ontwikkelingspsychologie en directeur van het Twins Studies Center van de California State University. Het boek leest als een trein.

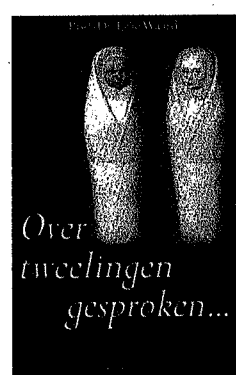
Het Nederlandstalige werk *Over tweelingen gesproken* van Frits de Waard telt 200 pagina's en is geschreven toen hij met emeritaat was na zijn hoogleraarschap in de epidemiologie, met name van kanker. Tweelingen zijn dus niet zijn vakspecialisme. Het boek van De Waard leest iets minder snel, vanwege de soms wat formele, houderige schrijfstijl.

Een overeenkomst tussen beide auteurs is dat ze deel van een tweeling zijn: Nancy Segal heeft Anne, en Frits de Waard heeft Ad. Het is duidelijk dat ervaringsdeskundigen aan het woord zijn: ze kennen het thema van hun werk van binnen-uit, herkennen zich in de literatuur en doorspekken hun boek met eigen ervaringen en leuke anekdotes.

De onderzoeksoverzichten van Segal en De Waard vertonen veel overlap. De genetica komt bij beide auteurs uitgebreid aan de orde, de ontwikkeling tot een- of twee-eiige tweeling, tweelingonderzoek als methode om het nature/nurture-debat te ontrafelen, de biologische en psychologische verschillen tussen tweelingen en eenlingen.

Verdere overeenkomsten vertonen de auteurs in hun beschrijving van de 'andere kant van het tweeling-zijn'. Beiden zijn daarin zeer summier, omdat er weinig literatuur over is;

in feite maar één belangrijke bron. Het werk van de Zweedse psycholoog Torsten Husén (uit 1959) dat De Waard als bron noemt, is sterk geïnspireerd door het werk uit de jaren dertig van een pionier uit het tweelingonderzoek, de Duitse hoogleraar Helmut von Bracken die door Segal wordt aangehaald.

Von Bracken schreef over de onderlinge verhouding van en strijd tussen tweelingen en vond in zijn onderzoek dat eeneiigen veel meer aan elkaar gehecht zijn dan twee-eigen. Ze vinden elkaar aardiger en hebben een grotere behoefte zaken harmonieus op te lossen. Ze kunnen daardoor veel beter met elkaar samenwerken dan twee-eigen, die elkaar vaak minder goed kunnen uitstaan en een sterke behoefte hebben

om de strijd met elkaar aan te binden en elkaar af te troeven.

Nancy Segal deed Von Brackens onderzoek dunnetjes over en liet identieke en twee-eiige tweelingen puzzels oplossen. 'The identical twins demonstrated greater cooperation during this activity than the fraternal twins, as expected,' aldus Segal. Bovendien losten de eeneiige tweelingen de puzzels vaker succesvol op dan de twee-eiigen. Haar conclusie uit deze en andere onderzoeken luidt dat tweelingen in het algemeen net zo zelf-gericht zijn als eenlingen, maar dat identieke tweelingen in de samenwerking met de ander beter hun op zichzelf gerichte gedrag kunnen afremmen dan twee-eigen en eenlingen.

De 'andere kant van het tweeling-zijn' komt ook tot uitdrukking in het leed van de *twinless twin*: de tweelingheft die zijn broer of zuster heeft verloren. De Waard stipt dit onderwerp slechts zijdelings aan, maar Segal wijdt er een apart hoofdstuk aan. Zij heeft daar met haar collega's uitgebreid onderzoek naar gedaan en geeft deels gevalsbeschrijvingen en deels onderzoeksresultaten. Haar concluderende beschrijving overstijgt daarbij het pure tweelingonderzoek, omdat

ze het in een breder – evolutionair – perspectief plaatst. 'In evolutionaire termen uitgedrukt is de intrigerende kern van de zaak bij het verlies van een tweelinghelft, dat identieke tweelingen dichter bij elkaar staan dan bij hun eigen kinderen – met andere woorden het verlies van een kind is verwoestend, maar het verlies van een tweelinghelft is voor hen nog traumatischer. Twee-eiige tweelingen daarentegen hebben ongeveer even veel verbondenheid met hun kinderen als met hun tweelinghelft, dus het verlies van een kind en van een tweelinghelft moet voor hen even ingrijpend zijn. Ik wil hiermee niet suggereren dat twee-eiige tweelingen meer lijden

onder het verlies van hun kinderen dan een-eiige tweelingen, maar dat het lijden na het verlies van je identieke tweelinghelft het lijden overstijgt van de meeste, ja zelfs alle andere verliezen.' Dit citaat onderstreept dat Segals boek niet alleen over tweelingen gaat, maar ook over de wortels van ons gedrag. Het boek draagt dan ook de terechte ondertitel: *Twins and what they tell us about human behaviour*.

Segal, N.L. (1999) *Entwined lives. Twins and what they tell us about human behavior*. New York: Dutton Books - Penguin.

De Waard, F. (2000) *Over tweelingen gesproken*. Soesterberg: Aspekt.

Een stille oorlog

Peggy van der Lee

Wales, april 1982. Journaliste Marjorie Wallace brengt voor de *Sunday Times* verslag uit van een merkwaardige rechtszaak. De negentienjarige tweelingzussen June en Jennifer Gibbons staan terecht wegens brandstichting en diefstal, maar het hele proces lijkt langs hen heen te gaan. Op enkele gemompelde schuldbekentenissen na komt er geen woord over hun lippen, ze bewegen niet en tonen geen enkele reactie – ook niet als de rechter zijn extreem zware vonnis uitspreekt. De tweeling wordt veroordeeld tot een verblijf van onbestemde duur in Broadmoor, een inrichting voor geestelijk gestoorde criminelen.

Wallace raakt geïntrigeerd door het verhaal van de zusjes en legt via een psychiater in Broadmoor contact met de meisjes. Langzaam wint ze hun vertrouwen en June en Jennifer geven de journaliste toestemming hun dagboeken te lezen. Door middel van deze aantekeningen, bevestigd door en aangevuld met de verhalen van hun ouders, leraren en psychologen, wordt de kern van het bizarre leven van deze zwiiggende zusjes geschetst: de eicel die zich niet had moeten splitsen.

Wallace vat hun levensverhaal samen in het boek *De zwiiggende tweeling*, waarin zij het beschrijft als 'een stille oorlog' die zij geen van beiden konden winnen: de strijd om een eigen persoonlijkheid.

Vanaf de eerste borstvoeding tot aan hun dertigste levensjaar, worden de meisjes heen en weer geslingerd tussen één zijn en anders zijn. Hun hele leven is gebaseerd op het sluiten van pacts, het angstvallig controleren of de ander die niet doorbreekt en het beramen van plannen om boven de ander uit te stijgen door deze pacts zelf te doorbreken.

Het stilzwijgen van de tweelingzusters is het grootste pact en meteen ook het grootste leed dat ze zichzelf aandoen. Niet alleen hun zwijgzaamheid, ook het gedrag van June en Jennifer is bizar. Als zombies bewegen zij zich voort. Iedere beweging vindt plaats in perfecte synchronie, alsof zij geen van beiden het initiatief willen nemen. Velen griezelen van de meisjes, die hun het gevoel geven te maken te hebben met één geest die zich in twee lichamen heeft gesplitst.

De logopediste Ann Treharne is de eerste die moeite doet de tweeling te begrijpen. Tijdens een sessie merkt zij dat er een spelletje aan de gang is, waarin June brandt van verlangen om iets te vertellen maar Jennifer ervoor zorgt dat ze het niet doet. 'Het was vreemd. Net buitenzintuiglijke waarne-

ming. (...) De gedachte kwam bij me op dat June door haar tweelingzusje bezeten werd.'

Hoewel de winnaar in deze machtsstrijd steeds van plaats verwisselt, wordt de beschuldigende vinger vaker naar Jennifer gewezen. Ook June zelf analyseert dit machtspeel in een van haar dagboeken: 'Ze wil dat wij gelijk zijn. (...) Lieve Heer, ik ben bang van haar. Ze is niet normaal. Ze is over haar toeren. Iemand maakt haar gek. En die iemand ben ik.'

Hun onderlinge strijd drijft de meisjes tot wanhoop en na jaren op hun slaapkamer doorgebracht te hebben, gaan ze de straat op en raken verslingerd aan de drugs. Hun inbraken en brandstichtingen zijn een schreeuw om hulp, om de mogelijkheid te krijgen een mens te zijn, los van de ander. Na zeven maanden gevangenis, schijnt Broadmoor de meisjes toe als een paradijs waar ze eindelijk weer zullen gaan praten en zich zullen ontworstelen aan de greep waarin ze elkaar houden.

Niets blijkt minder waar. Tien jaren van hun leven vervliegen achter de gotische tralieramen, zonder dat de meisjes werkelijk verder komen. In het laatste hoofdstuk, recentelijk toegevoegd aan dit in 1986 verschenen boek, vertelt Wallace hoe de tweelingzussen een radicale oplossing vinden voor het probleem van hun identiteit. Vanaf oktober 1992, als een vertrek uit Broadmoor een reële mogelijkheid wordt, raken June en Jennifer steeds meer geobsedeerd door de dood en de toenemende strijd om hun geboorterecht. Bizarre ruzies over wie het eerst moet sterven ontstaan en worden uiteindelijk door Jennifer gewonnen. Zij neemt, bewust of onbewust, voor beiden een besluit. Op de dag dat de tweeling wordt overgeplaatst, sterft Jennifer voor June's ogen.

Jennifers dood is even mysterieus als haar leven was en volgens Wallace is het nog maar de vraag of June er goed vanaf komt. 'Zal ze in staat zijn zonder haar "boze zuster die haar van het zonlicht berooft" een nieuwe fase in haar leven te betreden, waarin ze Jennifer in haar binnenste meedraagt, vol vertrouwen dat zij, June, voor hen beiden zal weten te leven?' Het zal mij niets verbazen als er nóg een laatste hoofdstuk volgt.

Wallace, M. (1999) *De zwiiggende tweeling*. Amsterdam: Nijgh & Van Dithmar.

Genesis en Gemini

Graa Boomsma

Zelfs onze koningin, zo gesteld op vorstelijke omgangsvormen, gebruikt nauwelijks nog de eerste persoon meervoud als zij zich tot haar volk richt. Maar ouders van tweelingen weten niet beter. Ze zijn het wel gewend zo, unisono, toegesproken te worden: 'Wij willen dat niet. Wij vinden alleen oma's rijst en jus lekker.'

En wat krijg ik te horen als ik mijn eenige tweelingzonen, Camiel en Daniël persoonlijk aanspreek en deze heertjes van tien voorstel voortaan *ik* te zeggen? Dan zegt Daniël: 'Ik vind alleen oma's rijst en jus lekker. En Camiel ook.'

Hoogst zelden verschijnt er een roman in de eerste persoon meervoud. *Het dikke schrift* (1986) van Agota Kristof is een uitzondering. Zo begint het boek: 'Wij komen uit de Grote Stad. Wij hebben de hele dag gereisd. Onze moeder heeft rode ogen.' Het zijn ogenschijnlijk nuchtere mededelende zinnestelsels van twee jongens die wees worden in een gewelddadige omgeving en zich oefenen in gevoelloosheid om te overleven. Woorden die een gevoel uitdrukken – bijvoorbeeld 'onze moeder is heel erg verdrietig' – blijven vaag en dienen te worden vermeden. Beter is het te kiezen voor de getrouwe beschrijving van de feiten, de dingen en de mensen.

Het dikke schrift is het eerste deel van een trilogie over een tweeling die ten slotte uit elkaar wordt gedreven door 'de oorlog'. Maar hoe onbereikbaar ze voor elkaar ook zijn, ze kunnen elkaar nooit loslaten ook al groeien ze uit van 'wij' naar Lucas en Claus. Het is literair namengegoochel, ze doen het alletwee met dezelfde letters. Claus is een anagram van Lucas. What's in a name? De Ander! Lucas draagt Claus met zich mee, letter voor letter (zoals de namen Camiel en Daniël op elkaar aansluiten door twee sprongetjes in het alfabet, van C naar D en van M naar N).

Het is een klassiek thema, een variant op het openingsverhaal van het Oude Testament. Want is het woord Genesis niet een verbastering van Gemini? Het waren de indianen – zo wil een van de vele niet-christelijke overleveringen het – die aan elkaar doorvertelden dat de wereld is ontstaan omdat een tweeling ruzie kreeg, een gebekvecht dat tot op de dag van vandaag doorgaat. Plato formuleerde in zijn *Gastmaal* een soortgelijke gedachte over het oerbegin van het menselijk leven. In zijn Griekse variant omschrijft hij de mens als een verwonde, een verminkte. In zijn meest recente roman *Ravelstein* schrijft Saul Bellow: 'De mens is onvolledig. Zeus is een tiran. De berg Olympus een tirannenburcht. In verwonde toestand bestaat het zwoegen van de mensheid in het zoeken naar de ontbrekende helft. En na zo vele generaties is je ware wederhelft gewoonweg niet meer terug te vinden. Eros is een compensatie (...). En de speurtocht naar je verdwenen helft is uitzichtloos. De seksuele omarming biedt tijdelijke vergetelheid van het eigen lot maar de pijnlijke wetenschap dat de verminking heeft plaatsgevonden blijft eeuwig bestaan.'

Met zo'n existentialistisch-mythologisch-freudiaans ideeëngoed over de bron van het bestaan (een oergedachte die misschien wel het fundament van alle psychologie wil zijn) is het

niet verwonderlijk dat de literatuur wemelt van de tweelingen die elkaar liefhebben, haten, dwarszitten, verlaten en weer terugvinden. Zij blijven als twee druppels water, elkaars schaduwen, de een het negatief van de ander zoals Osewoudt de volgeling is van Dorbeck de heerser in W.F. Hermans' *De donkere kamer van Damocles* (1958).

Het is zinloos hier een uitgebreide opsomming te geven van romans die de wederwaardigheden van een- of tweeëige koppels beschrijven. Iedere lezende tweelingouder heeft een eigen voorkeurslijst. Daar staat ongetwijfeld Michel Tourniers *De meteoren* (1975) op, een reisverhaal over Jean en Paul die, gestut door privé-rituelen, van aangezicht tot aangezicht leven. 'Jean-Paul komt overeind en zegt: "Ik heb honger." De woorden zijn afkomstig van Paul maar Jean, achter zijn broer weggedoken (...) heeft het verzoek begeleid en het zo tot iets gemeenschappelijks gemaakt.'

Ik is wij, en wij hebben honger. Tot Jean zich losweekt van Paul en probeert op eigen benen te staan door de hele wereld te bereizen. Maar waar hij ook gaat of staat, Paul zit altijd in

Jippe en Heike Hora Adema (27)

Jippe is piloot en
Heike loopt co-schappen in het ziekenhuis.

Jippe en Heike zijn een tweeling, maar de verschillen tussen hen kunnen bijna niet groter zijn. Dat werd meteen al duidelijk bij hun geboorte. De roodharige Jippe was een forse en kerngezonde baby, terwijl zijn donkerharige zusje Heike zo tenger was, dat ze eerst een paar uur moest aansterken in een couveuse. 'Er is altijd verschil tussen ons gebleven. Of het nou om ons uiterlijk, karakter of smaak gaat, echt in alles zijn we anders', stelt Jippe.

'Jippe durft grote risico's te nemen. Hij heeft bijvoorbeeld een enorme studieschuld omdat de opleiding tot piloot zo duur is. Hij vond dat een goede investering, maar zoiets is niets voor mij. Ik zou dan alleen nog maar denken: straks krijg ik geen baan en kan ik het niet terugbetalen', licht Heike toe.

Beiden zijn het erover eens dat de verschillen tussen hen grotendeels voortkomen uit het feit dat Jippe een optimist is en Heike meer een pessimist. Jippe: 'Ik vind alles leuk en ik heb het altijd wel naar mijn zin. Ik ben gewoon tevreden met mezelf en de dingen die ik doe. En als het even minder gaat, dan ben ik er altijd van overtuigd dat alles snel weer goedkomt.'

Voor Heike ligt dat anders: 'Ik stel zulke hoge eisen aan mezelf, dat ik er bijna nooit aan voldoe. Daardoor heb ik vaak het gevoel dat ik het niet goed genoeg doe. Ik heb het inzicht wel, maar toch vind ik het lastig om te veranderen.'

Beiden hebben zelfs heel verschillende herinneringen

aan hun jeugd. Volgens Jippe hebben ze het altijd leuk gehad, maar Heike herinnert zich ook eenzame periodes. 'We hebben nog een jongere broer, Okke. Jippe en Okke waren twee handen op een buik en deden graag jongensdingen. Ik viel buiten de boot omdat ik een meisje was. Ik voelde me daardoor vaak de buitenstaander.'

Jippe en Heike omschrijven hun contact als lastig.

Jippe: 'Onze band is niet slecht, maar het is gewoon moeilijk om je in te leven in iemand die een heel ander wereldbeeld heeft dan jij.'

Jippe heeft er het volste vertrouwen in dat hun relatie uiteindelijk goed wordt, als beiden meer gesettled zijn en kinderen hebben. Ook Heike is hoopvol. 'In de loop der jaren zullen we zeker meer naar elkaar toegroeien. Onze band is nu al een stuk beter dan vroeger, omdat we allebei volwassen zijn geworden.'

Amber van der Meulen

zijn bagage. Tijdens zijn jacht op analogieën in deze literaire 'travlogue' blijft de ander in zijn ziel woelen. Losgescheurd? Niet echt want de oereenheid is eeuwig. 'Alles is teken, samspraak, gefluister. Hemel, aarde en zee zijn met elkaar in gesprek en zetten hun monoloog voort (...): zoals het tweelingschap zijn eigen taal kent in de vorm van de geheimspraak, zo heeft ook het partnerloze tweelingschap een taal. De partnerloze geheimtaalspreker, begiftigd met alomtegenwoordigheid, hoort zowel de stem der dingen als die van zijn eigen lichaamssappen.'

Toen ik die Tournier-zinnen onlangs herlas, moest ik denken aan Salman Rushdie's *De grond onder haar voeten* (1999), een roman waarin zelfs twee tweelingen figureren. Rushdie lijkt op Tourniers' stem der dingen' voort te borduren als hij Gajomart, de doodgeboren tweelingbroer van de later succesvolle popzanger uit Bombay Ormus Gama, laat zingen in de ontvankelijke ziel van zijn levende broer. Die spookbroer zingt woordloze melodieën, songs die een paar jaar later

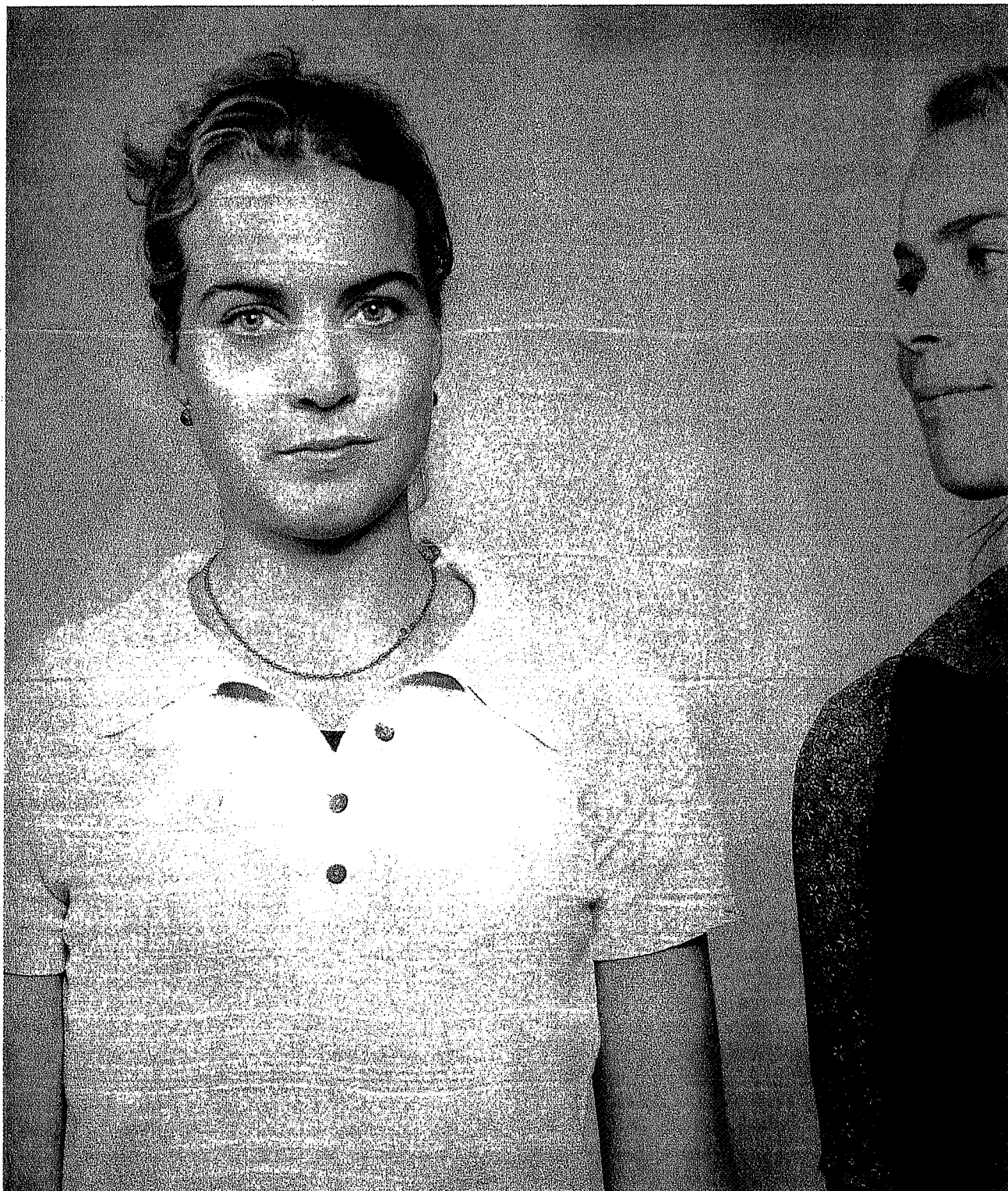
westerse wereldhits met woorden worden. Via zijn tweelingenmotief wil Rushdie het oosten en het westen naar elkaar toeschrijven. De dode Gajo woekert als een soort virus in het onderbewuste van zijn levende broer, 'in zijn gedroomde onderwereld'. En daar heerst de melancholie en wanhoop van protowezens die dolgraag willen bestaan maar vrezen dat hun grote dag nooit zal aanbreken, 'en [Ormus] wist dat op zijn eigen gezicht precies diezelfde uitdrukking lag, want dezelfde verschrikking graaide naar zijn eigen hart, *iemand stal zijn plaats in de geschiedenis (...)*'.

Salman Rushdie, die weet wat existentiële angst is, formu-

leert hier het menselijk gevecht om lucht, om betekenis, om historische zin. Waarom bestaat de mens? Kan zijn onderbewustzijn tekens geven? Mag zijn ego zich meten met een superego? Heeft iedereen, tweeling of niet, een wederhelft?

Het Genesis-verhaal is nog lang niet uitverteld omdat het Gemini-motief grenzeloos blijkt en in de literatuur van Freud tot Rushdie levend wordt gehouden. ■

Graa Boomsma is schrijver. Zijn meest recente roman met tweelingenmotief is *Laagland* (1999). Binnenkort verschijnt het vervolg *Stadsvlucht*.

Websites en adressen met informatie over en voor tweelingen:

Een site over meerlingen, onderdeel van de web-site *Groot Gezin*. Een themapagina van *Ouders Online*. Informatie over vervoer, over ervaringen, diversen, vraag en aanbod.
www.cs.kun.nl/~tvdw/gezin/meerling.htm

Het zijn er 2!! Over de *tweelingzwangerschap* en wat je daarna kunt verwachten.
members.tripodnet.nl/ansjovis/tweeling.html

Nederlands Tweeling Register: Adres: Vrije Universiteit, De Boelelaan 1111, A-1068, 1081 HV Amsterdam

Een link naar de officiële *Twins Days Festival* homepage.
www.metro-dc.com/twins/

De meest gestelde vragen over het *Twins Days Festival* in Twinsburg, Ohio. Wanneer is het festival? Wie zijn er welkom? Ook twee-eiige tweelingen? Mag ik ook alleen komen? enzovoort. www.twinsdays.org/faq.html

Een site over alles voor, door en over tweelingen, inclusief (dienstverlenende) organisaties, verenigingen en steungroepen.
www.visi.com/~johnr/twinrefs.html

Supportgroep voor tweelingen die lijden onder het verlies van hun tweelinghelft door overlijden, vervreemding, of verlies in de baarmoeder. De *twinless twins*.
www.fwi.com/twinless/

De website van het tijdschrift *Twins Magazine* voor ouders van twee- en meerlingen. twinsmagazine.com

Twins life. Ter ere van tweelingen en het tweelingschap. Over tal van aspecten die met het opgroeien als tweeling te maken hebben. Over hoe je jezelf beter kunt leren begrijpen. En hoe je je relaties met je tweelinghelft, je andere zusters en broers, je echtgenoot of echtgenote, en met anderen kunt verbeteren
www.twinslife.com/

Adressen:

Nederland:

Nederlandse Vereniging van Ouders van Meerlingen (NVOM). Secretariaat: Postbus 14, 1300 AA Almere

Nederlandse Vereniging van Tweelingen. Secretariaat: de dames M. en M. Brüll, Postweg 40, 5913 PK Venlo.

België:

Nationale Bond der Tweelingen

Industrieweg 38-40, B-3940 Beringen, tel.: 011-421187

Bond van Grote en Jonge Gezinnen/Dienst Meerlingen
Troonstraat 125, B-1050 Brussel, tel.: 02-5139170

Anouk en Birgit Lempers (26)

Anouk is projectmanager bij een multimedia bedrijf en Birgit is accountmanager.

Hoewel Birgit en Anouk zowel qua karakter als qua uiterlijk heel veel op elkaar lijken, zijn ze een twee-eiige tweeling.

'Dat is best uniek, want volgens de theorie kunnen alleen eeneiige tweelingen als twee druppels water op elkaar lijken. Maar het is uitgezocht, we zijn echt twee-eiig', vertelt Anouk. Beiden vinden het leuk om een tweeling te zijn.

'Want je hebt een maatje, iemand die je echt aanvoelt. En we hebben ook dezelfde hobby's en interesses', vindt Birgit. 'Op de een of ander manier heb je het idee dat je echt sterk bent samen', voegt Anouk daaraan toe.

Op school was het ook erg handig. Als er woordjes geleerd moesten worden, leerde een van hen de woordenlijst en die maakte dan twee keer de toets. 'We hadden op verschillende uren les, dus konden we vlak voor de les van kleding wisselen. Dat trucje hebben we best vaak gedaan, alleen niet in het eindexamenjaar, dat durfden we niet aan', vertellen beiden. Toch is er ook een nadeel. 'In kroegen zeggen mensen altijd: "Ga even naast elkaar staan". En dan begint het aapjes kijken, zo van: "Hé jij hebt meer krullen". Dat is echt heel irritant', vertelt Anouk en Birgit knikt instemmend.

Ze vallen op verschillende type jongens. 'Maar misschien is

dat niet toevallig, misschien doen we dat onbewust, omdat we elkaar niet in de wielen willen rijden', stelt Anouk. Toch blijft er in de liefde een onzekerheid spelen. Birgit: Ik was er altijd heel erg mee bezig om te horen waarom een vriendje op mij viel, waarom kies je voor mij en niet voor mijn zus? Ik wilde weten of hij wel kritisch genoeg was, of dat hij zomaar een van de twee had gekozen die toevallig vrij was of zo. En als hij dan niet met een goed antwoord kwam, was dat een enorme afknapper. 'Het slechtste wat een vriendje kon zeggen was: 'ik vind jullie alletwee wel leuk', zegt Anouk.

Hun ouders stimuleerden dat ze zich als individu zouden ontwikkelen en een eigen leventje zouden leiden: Birgit en Anouk gingen naar verschillende kleuterscholen en zaten op de middelbare school in verschillende klassen. 'Ze waren bang dat we anders te veel zouden gaan klitten en daar hadden ze groot gelijk in', vinden beiden. Toen ze slaagden voor de middelbare school ging Birgit zes jaar in Groningen studeren. 'Het was goed om elkaar een lange periode weinig te zien, zodat je weet dat je zelf ook een leven kunt opbouwen, dat je inderdaad een individu bent', geeft Anouk aan. Als periode was het goed, maar nu zijn ze blij dat ze beiden weer in Amsterdam wonen. Birgit: 'En als we het voor het kiezen hebben, dan blijven we zeker bij elkaar in de buurt wonen, want we zijn altijd de beste maatjes geweest.'

Amber van der Meulen

De twee Abeltjes

H.C. Ten Berge

Een van de sprookjes uit Grimm's *Kinder- und Hausmärchen* heet 'De twee broers'. Het is een bijzonder lang en complex verhaal over de lotgevallen van de tweelingzoon van een arme bezembinder. Er komen een gouden vogel, een goedhartige jager, een reeks hulpdieren, een draak, een prinses en een boze heks in voor, te veel om hier zelfs maar samen te vatten. De jongens bezitten echter ook een magisch attribuut, een mes – geschonken door de jager – dat aan één kant zal roesten zodra een van hen sterft. Dit levensteken planten de broers in een boom op de plek waar hun wegen zich scheiden. De jongste (!) en meest impulsieve trouwt na risikante avonturen met een prinses, maar hij loopt in de val van de heks die hem in een steen verandert. Wat zich dan voltrekt behelst een wezenlijk moment in het verhaal en in

Als ik de één een 'geheim' vertel, moet ik er ook een voor de ander verzinnen. Voorkeursbehandeling is in het algemeen uit den boze, maar dat geldt in verhevigde mate voor tweelingen

de verhouding tussen de identieke broers. De oudste en bedachtzamere jongen passeert toevallig het roestende mes in de boom en weet dat zijn broer is gestorven. Hij begeeft zich naar de stad, wordt aangezien voor zijn tweelingbroer en slaapt een aantal nachten bij de prinses. Een tweesnijdend zwaard legt hij tussen hen in, om onoirbare handelingen te vermijden. Hij maakt jacht op de heks, is haar te slim af en dwingt haar alle versteende wezens te onttoveren. De dode jongen wordt tot leven gewekt, waarop het tweetal vrolijk pratend terugkeert naar het paleis. De jaloezie slaat toe wanneer de jongste hoort dat de ander bij zijn vrouw heeft geslapen. Hij trekt zijn zwaard en onthoofdt de onbaatzuchtige broer. Bijna onmiddellijk volgt het berouw op de zonde. Een helpende haas en een geneeskrachtige wortel brengen gelukkig uitkomst. Verzoend met elkaar trekken ze de stad binnen. Omdat ze niet van elkaar zijn te onderscheiden kan de prinses haar man alleen herkennen aan een voorwerp dat zij zelf heeft gegeven. De jongeman beseft pas hoe trouw zijn broer is geweest, wanneer de vrouw hem 's avonds vraagt waarom hij de vorige nachten steeds een tweesnijdend zwaard in hun bed had gelegd.

Hoe rijk dit zeshonderd jaar oude sprookje *als verhaal* ook moge zijn, de personages worden even simpel als schematisch getekend. Er is weinig sprake van individualiteit, al komt er een moment waarop de broers van elkaar gaan verschillen. De ene is vermetel en impulsief, de andere is voorzichtig en verstandig. Voer voor psychologen dus. In het gewone leven liggen deze zaken natuurlijk veel genuanceerder, zeker bij niet-identieke tweelingen die grote karaktersverschillen tonen. Zo is het aspect van de jaloezie in de niet-magische, triviale praktijk van alledag een tweesnijdend zwaard, waarmee

over en weer wordt gezwaaid. Dat de afgunst zowel in eigen vlees als in dat van de ander snijdt valt voor jonge kinderen moeilijk te begrijpen (om van onvolgroeide volwassenen maar te zwijgen). Dat het daarbij ook om volstrekt ongelijke-soortige kwesties gaat, doet evenmin terzake.

Zoals alle ouders hebben mijn vrouw en ik nogal wat te stellen (gehad) met de talrijke verschijningsvormen van kinderlijke jaloezie en rivaliteit. Tot op de millimeter en tot in detail wordt alles met elkaar vergeleken: het limonadeniveau in de drinkglazen, de dikte van twee plakken koek, nieuwe schoenen, nieuwe kleding. Zelfs om flessenkurken, lege doosjes en afgebrande lucifers wordt gestreden, totdat wij een eerlijke verdeling invoeren die vervolgens rigoureus gehandhaafd dient te blijven. Ook om complimenten wordt gestreden. De rivaliteit kan zo ver gaan dat aandacht voor de één, de aanleiding is tot storend gedrag van de ander: er hardnekkig doorheen praten of schreeuwen om die ander het plezier van persoonlijke aandacht te ontnemen. Uiterst effectief, indien er niet wordt ingegrepen.

Wanneer Abel 1 iets krijgt is zijn allereerste reactie: heeft Abel 2 dat ook gekregen? Het gaat niet zozeer om wat hij krijgt als wel om het exclusieve of gedeelde karakter van het gegevene. Als ik de één een 'geheim' vertel, moet ik er ook een voor de ander verzinnen. Voorkeursbehandeling is in het algemeen uit den boze, maar dat geldt in verhevigde mate voor tweelingen. Ze verliezen elkaar geen moment uit het oog. Men mag als ouders geen ogenblik verslappen, zo lijkt het, terwijl een diffusere aandacht wel zo gezond – en zeker minder vermoeiend – zou zijn.

Individueel zijn beide Abeltjes uitstekend te hanteren, maar samen vormen ze een ondoordringbaar front en richten ze zich op elkaar – een situatie waar wij niet altijd tegen opgewassen zijn. Hun niet-aflatende competitie heeft ons dikwijls parten gespeeld en mijzelf – tot mijn ongenoegen – laten kennismaken met de opvliegende inslag van mijn karakter. Het indiaanse geduld waarover ik vroeger beschikte, bleek eindiger dan ik dacht. Behalve met mijn leeftijd heeft dat alles te maken met de wel zeer voelbare en van hypervitale geldingsdrang doortrokken aanwezigheid van de twee dierbare knaapjes, die gelukkig over voldoende humor beschikken om die vervelende vader niet helemaal serieus te nemen.

Kortom, twist en verbroedering beheersen de omgang. De twee Abeltjes veranderen beurtelings in een kleine Kain, al duurt die metamorfose doorgaans niet lang. Net als de jongste broer in het sprookje krijgen ze spoedig spijt van hun onbehouwen, soms genadeloze, acties. In de grond zijn de verschillen tussen de arme bezembinder en de in zijn dromen gestoorde schrijver geringer dan men zou denken: zo goed en zo kwaad als het gaat houden ze de boel bij elkaar, totdat 'de wijde wereld' gaat lokken en een splitsing van wegen zich onverhoeds aandient.

H.C. ten Berge is schrijver en dichter. Zijn laatste roman is *De jaren in Zeedorp*. In januari verschijnt zijn poëziebundel *Oesters & gestoofde pot*.